

УДК 911.3

ТЕРИТОРІЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

С. М. Шевчук

S_Sevchuk@online.ua

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна*

М. Ю. Погрібняк

mr.pohribniak@gmail.com

*студент IV курсу історичного факультету, Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка, м. Полтава, Україна*

Проблема відсутності ґрунтовних соціально-економічних досліджень будь-якої території не дає можливості здійснювати вдалу регіональну політику як у окремих її частинах, так і на території в цілому. Подібні дослідження повинні здійснюватися систематично, адже соціально-економічні явища не є перманентними. В сучасному світі майже всі процеси є швидкоплинними та швидкозмінними, тому роль цих досліджень – надання достовірних даних для здійснення своєчасної, а головне ефективною регіональної політики, що призведе до стабільного розвитку територій. Одним із напрямків таких досліджень є оцінка якості життя населення (ЯЖН). ЯЖН – це категорія, що характеризує умови життєдіяльності та розвитку населення у конкретному середовищі з точки зору його здатності забезпечувати відновлення і збалансований розвиток суспільства [1]. ЯЖН є основою комплексної соціально-економічної політики на будь-якій території.

Мета даного дослідження – комплексне вивчення просторових особливостей ЯЖН Полтавської області. В основу дослідження покладено методика оцінки ЯЖН, розроблену проф. І. Гукаловою, котра була адаптована для дослідження відмінностей у ЯЖН між районами області. Ця методика являє собою сукупність індикаторів розділених на 6 груп: демосоціальні, соціально-економічні, економічні, соціально-інфраструктурні, соціально-культурні та екологічні. За допомогою цих індикаторів було здійснено оцінку ЯЖН районів Полтавської області. Оцінивши адміністративні райони Полтавської області за цими індикаторами є підстави для їх класифікації за ЯЖН (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація районів Полтавської області за якістю життя населення

№ п/п	Назва групи (кількісні рамки)	Назва району	Кількість набраних балів
1.	З дуже високою ЯЖН (166 – 185 балів)	Машівський	182
		Диканський	173
		Полтавський	168
		Решетилівський	166
		Шишацький	166
2.	З високою ЯЖН	Котелевський	161

	(146 – 165 балів)	Великобагачанський	159
		Кременчуцький	157
		Гребінківський	154
		Козельщинський	152
3.	З середнім рівнем ЯЖН (126 – 145 балів)	Новосанжарський	142
		Оржицький	142
		Семенівський	141
		Карлівський	134
		Кобеляцький	133
		Пирятинський	132
		Глобинський	128
4.	З низькою ЯЖН (106 – 125 балів)	Чорнухинський	117
		Чутівський	114
		Миргородський	113
5.	З дуже низькою ЯЖН (85 – 105 балів)	Гадяцький	101
		Хорольський	100
		Лохвицький	99
		Зіньківський	93
		Лубенський	85

Класифікація районів показує, що між групами районів і між районами в межах певної групи існують розриви у ЯЖН. Для прикладу, між Миргородським – останнім районом четвертої групи, та Гадяцьким – першим районом п'ятої групами ми можемо спостерігати різницю у 12 балів. Більшість районів Полтавської області мають високі показники ЯЖН, а саме: 10 районів мають дуже високий та високий рівень ЯЖН; доволі високі показники мають також 3 із 7 районів групи з низькою якістю життя населення – Новосанжарський, Оржицький та Семенівський; і лише 8 районів мають низький та дуже низький рівень ЯЖН (Рис. 1).

Рис. 1. Картошка «Рівень ЯЖН районів Полтавської області».

Адміністративні райони із найвищими показниками ЯЖН зосереджені навколо м. Полтави як осередка соціального, економічного та культурного життя області. Встановлено, що загальною є тенденція зміни рівня ЯЖН із південного сходу та заходу на північний схід.

В межах Полтавської області нами виділено три макрорегіони за ЯЖН: Центрально-Східний, Південно-Західний та Північний (Рис. 2).

Рис. 2. Картохема «Макрорегіони Полтавської області за ЯЖН»

Центрально-Східний регіон включає 10 районів області. На фоні інших, виділяються Полтавський район із м. Полтава, котрий виконує функції районоформуючого ядра й одночасно є полюсом зростання цієї території, а також Машівський, Диканський, Шишацький та Решетилівський райони, котрі відносяться до групи із дуже високою ЯЖН. Інші райони, розташовуючись навколо ядра, мають нижчий рівень ЯЖН. Умовно до цього регіону належить і Чутівський район, ЯЖН у якому є найнижчою, що пояснюється низьким рівнем індикаторів соціально-економічної та соціально-інфраструктурної груп ЯЖН.

Південно-Західний макрорегіон має два районоформуючих ядра – міста Кременчук та Горішні Плавні з одного боку та місто Гребінка з іншого. Серед 8 районів, що входять до його складу, окрім ядер виділяється Козельщенський район, котрий має також високий рівень ЯЖН. Ці три райони виділяються високим рівнем індикаторів демосоціальної та соціально-економічної груп ЯЖН. Інші райони Південно-Західного макрорегіону мають дещо нижчі показники всіх груп ЯЖН. Вони формують основу групи районів із середнім рівнем ЯЖН.

Північний макрорегіон об'єднує 7 районів Полтавської області із найнижчою ЯЖН. Районоформуючим ядром є місто Миргород. Вищий рівень

ЯЖН за інші має Чорнухинський район. Загально низький рівень ЯЖН цих районів пояснюється сукупно нижчими показниками груп індикаторів ЯЖН, зокрема соціально-економічної та соціально-інфраструктурної.

Отже, різниця між адміністративними районами у ЯЖН призводить до виникнення ряду соціально-економічних проблем. В такому випадку не може йти мови про сталий розвиток території Полтавської області в цілому. Тому актуальними залишаються дослідження, котрі вказують на недоліки та надають рекомендації щодо подальшої ефективної регіональної політики.

Список використаних джерел: 1. Гукалова І. В. Статус категорії «якість життя населення» в географії і сучасна її динаміка у регіонах. Український географічний журнал. 2013. № 4. С. 48–55.

УДК: 911.375 : 316.3

СОЦІАЛЬНА ПІДСИСТЕМА МІСТА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Т. Л. Меліхова

t_melihova@ukr.net

кафедра фінансів і економіки природокористування, Національний університет водного господарства і природокористування, м. Рівне, Україна

Порядком денним розвитку сучасних міст є сталий розвиток, який забезпечується взаємодією підсистем міста, насамперед екологічної, економічної та соціальної. Не дивлячись на те, що соціальну підсистему у складі міста виділяють ряд авторів (О.А. Карлова, Р.Е. Гуляк, С.А. Покляцький, Г.П. Підгрушний, В.Ф. Стольберг, та інші), але, як зазначає Г.П. Підгрушний, дана підсистема не знайшла належного висвітлення в науковій літературі з урбаністики [12]. Розділяючи погляд Т.М. Дрідзе, вважаємо складність досліджень соціальної системи (підсистеми) полягає в тому, що ми можемо оцінити кількісні характеристики групової структури міста за етнічними, релігійними та іншими характеристиками, але якісна сторона взаємодії людини з її природним, культурним, соціальним оточенням (етнічні, родинні, сусідські, політичні, професійні, дозвільні, релігійні взаємозв'язки) залишаються поза увагою дослідників міста [5]. Як наслідок, відсутність розуміння суті через обмеженість досліджень якісних характеристик соціальної підсистеми міст, а також кількісних через недостатність інформації у статистичних джерелах за різними соціальними групами міста є однією з вагомих причин слабкої розкритості соціальної підсистеми міста. Крім того, доволі часто соціальну підсистему ототожнюють з соціальною інфраструктурою. Що ж являє собою соціальна підсистема міста та які її особливості?

Як відомо, кожна складна система, до якої належить і місто, містить в собі системи нижчого рівня або підсистеми. Кожна соціальна система (особистість, групи людей, спільноти, соціум) може бути складовою системи вищого рівня [7]. Тому при дослідженні соціальної підсистеми міста та її особливостей охопили й розгляд міста як соціуму і соціальної системи.